

Jasur Djo'rayevich Ashurov

Osiyo xalqaro universiteti "Umumtexnik fanlar" kafedrası dotsenti, PhD

OLIY TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalaridan foydalanishning dolzarb muammolari tahlil qilinadi. Sun'iy intellektning ta'lim jarayonida individual yondashuvni takomillashtirish va samaradorlikni oshirish imkoniyatlari yoritiladi, ammo texnologiya bilan bog'liq bir qator muammolar, jumladan, texnologik savodxonlik yetishmasligi, ma'lumotlar xavfsizligi, tengsizlik, axloqiy masalalar va pedagogik jarayonlarga salbiy ta'sirlar haqida ham so'z yuritiladi. Maqola oliy ta'lim tizimida SI texnologiyalarining to'g'ri joriy etilishi uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlarni tavsiya etadi.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt (SI), texnologik savodxonlik, ma'lumotlar xavfsizligi, ta'limda avtomatlashtirish, shaxsiy yondashuv.

Kirish

Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalari dunyoning turli sohasida faol qo'llanilmoqda, shu jumladan ta'lim sohasida ham. Oliy ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanilishi katta istiqbolga ega, chunki bu texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali boshqarish, individual yondashuvni takomillashtirish va talabalar bilan ishlashda yangi imkoniyatlarni yaratadi. Biroq, bu imkoniyatlar bilan bir qatorda, SI texnologiyalaridan foydalanishda bir qator muammolar va qiyinchiliklar ham paydo bo'lmoqda. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida sun'iy intellektni joriy etishning dolzarb muammolari yoritiladi.

1. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyati va bilim yetishmasligi

Oliy ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun avvalo pedagoglar va talabalar o'rtasida texnologiyalardan foydalanish madaniyatini shakllantirish zarur. Biroq, ko'plab ta'lim muassasalari xodimlarining texnik bilimlari yetarli emasligi tufayli bu texnologiyalar to'liq o'zlashtirilmayapti. Dasturlash, ma'lumotlarni qayta ishlash, sun'iy intellekt algoritmlarini tushunish kabi ko'nikmalar talab qilinadi, ammo bu ko'nikmalar oliy ta'lim tizimida barcha uchun teng ravishda mavjud emas.

2. Tenglik masalalari

Sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi ta'limda tenglikni ta'minlashda muhim rol o'ynashi kutilmoqda. Ammo bu texnologiyalar resurslar, texnik vositalar yoki internetga kirish imkoniyati cheklangan mintaqalardagi talabalar uchun muammo tug'dirishi mumkin. Ayrim hududlarda sun'iy intellektdan foydalangan holda ta'lim olish imkoni kam bo'lib, bu oliy ta'lim tizimida tengsizlikni kuchaytirishi mumkin.

3. Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligi

Oliy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari ko'pincha katta hajmdagi ma'lumotlar bilan ishlaydi. Talabalar haqidagi ma'lumotlar (imtiyozlari, qobiliyatlari, baholari) doimiy ravishda tahlil qilinadi va ularga asoslangan tavsiyalar beriladi. Biroq, bu jarayonlarda ma'lumotlarning xavfsizligi va maxfiyligi masalasi dolzarbdir. Noto'g'ri boshqarilgan yoki himoya qilinmagan ma'lumotlar kiberhujumlarga nishon bo'lishi mumkin. Shuningdek, ma'lumotlarning noto'g'ri ishlatilishi talabaning shaxsiy hayoti yoki intellektual erkinligiga tahdid solishi mumkin.

4. Sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogika jarayonlariga ta'siri

Sun'iy intellekt oliy ta'lim jarayonlarini o'zgartirishi va takomillashtirishi mumkin bo'lsa-da, pedagogik jarayonlarda avtomatlashtirishning kuchayishi o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi insoniy aloqaning pasayishiga olib kelishi ehtimoli bor. Sun'iy intellekt algoritmlariga haddan tashqari ishonish, shaxsiy yondashuvning susayishi va o'quv jarayonining mexanizatsiyalashuviga sabab bo'lishi mumkin.

Ta'limning asosiy vazifasi shaxsning ijodiy va mantiqiy tafakkurini rivojlantirish bo'lib qolmoqda, biroq texnologiyaga ortiqcha tayanish bu maqsadga erishishni qiyinlashtirishi mumkin.

5. Sun'iy intellekt texnologiyalarining axloqiy muammolari

Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda axloqiy masalalar ham dolzarbdir. Masalan, sun'iy intellekt yordamida o'quv jarayonini avtomatlashtirishda talabalarning faolligi yoki passivligi algoritmlar asosida baholanadi. Ammo bu baholashlar adolatli va teng imkoniyatlar asosida amalga oshirilmayotgan bo'lishi mumkin. Shuningdek, SI texnologiyalari o'qituvchilar tomonidan noto'g'ri yoki noto'liq tushunib foydalanilishi natijasida ta'lim jarayoniga zarar yetishi ehtimoli ham mavjud.

6. Ta'lim mazmunini o'zgartirish zarurati

Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimiga kirib kelishi o'qituvchilarning malakasini oshirish, dars dasturlarini qayta ko'rib chiqish va talabalarga mos metodlarni ishlab chiqishni talab etadi. Bu esa vaqt va resurslar talab qiladi. Oliy ta'lim muassasalari sun'iy intellekt texnologiyalariga moslashish uchun kadrlarni qayta tayyorlash va o'quv dasturlarini yangi bilimlar bilan boyitish zarur.

Xulosa

Oliy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish katta imkoniyatlarga ega bo'lsa-da, u bir qator dolzarb muammolarni ham keltirib chiqaradi. Bu muammolarni hal qilish uchun oliy ta'lim muassasalari quyidagi yo'nalishlarda ish olib borishlari zarur:

1. O'qituvchilar va talabalarning texnologik savodxonligini oshirish.
2. Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligini ta'minlash.
3. Tenglikni saqlash va texnologik infratuzilmani rivojlantirish.
4. Pedagogik yondashuvlarni avtomatlashtirishdan oldin ularning insoniy jihatlarini saqlash.
5. Ta'lim jarayonida sun'iy intellektning axloqiy masalalarini hisobga olish.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining to'g'ri va adolatli joriy etilishi oliy ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi mumkin, biroq bu jarayonda ehtiyotkorlik va puxta rejalashtirish zarur.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Muxtaram Boboqulova Xamroyevna. (2024). THERMODYNAMICS OF LIVING SYSTEMS. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 303–308.
2. Muxtaram Boboqulova Xamroyevna. (2024). QUYOSH ENERGIYASIDAN FOYDALANISH . TADQIQOTLAR.UZ, 34(2), 213–220.
3. Xamroyevna, M. B. (2024). Klassik fizika rivojlanishida kvant fizikasining orni. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 6(1), 9-19.
4. Xamroyevna, M. B. (2024). ELEKTRON MIKROSKOPIYA USULLARINI TIBBIYOTDA AHAMIYATI. PEDAGOG, 7(4), 273-280.
5. Boboqulova, M. X. (2024). FIZIKANING ISTIQBOLLI TADQIQOTLARI. PEDAGOG, 7(5), 277-283.23.Xamroyevna, M. B. (2024). RADIATION NURLARNING INSON ORGANIZMIGA TASIRI. PEDAGOG, 7(6), 114-125.
6. Бобокулова Мухтарам. (2024). Альтернативные источники энергии и их использование. Междисциплинарный журнал науки и техники, 2 (9), 282-291.
7. Usmonov Firdavs. (2024). MINERAL ENRICHMENT PROCESSES. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(9), 250–260
8. Jalilov, R., Latipov, S., Aslonov, Q., Choriyev, A., & Maxbuba, C. (2021, January). To the question of the development of servers of real-time management systems of electrical engineering complexes on the basis of modern automation systems. In CEUR Workshop Proceedings (Vol. 2843).
9. Otajonova Sitorabonu. (2024). ПРИМЕНЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ТРИГОНОМЕТРИИ При РЕШЕНИИ ТРЕУГОЛЬНИКОВ. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(9), 292–304.

10. To'raqulovich, M. O. (2024). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA AXBOROT KOMMUNIKASIYA TEXNOLOGIYALARI DARSLARINI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY USULLARDAN FOYDALANISH. PEDAGOG, 7(6), 63-74.
11. Muradov, O. (2024, January). IN TEACHING INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES REQUIREMENTS. In Международная конференция академических наук (Vol. 3, No. 1, pp. 97-102).
12. To'raqulovich, M. O. (2024). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIMNING INNOVASION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. PEDAGOG, 7(5), 627-635.
13. To'raqulovich, M. O. (2024). IMPROVING THE TEACHING PROCESS OF IT AND INFORMATION TECHNOLOGIES BASED ON AN INNOVATIVE APPROACH. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 851-859.
14. Murodov, O. (2024). DEVELOPMENT AND INSTALLATION OF AN AUTOMATIC TEMPERATURE CONTROL SYSTEM IN ROOMS. Solution of social problems in management and economy, 3(2), 91-94.
15. Вакаева Мехринисо. (2024). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИРТУАЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ И ИХ ПРЕИМУЩЕСТВА. Многопрофильный журнал науки и технологий, 2(9), 174–183.
16. Djuraevich, A. J. (2021). Zamonaviy ta'lim muhitida raqamli pedagogikaning o'rni va ahamiyati. Евразийский журнал академических исследований, 1(9), 103-107.
17. Ashurov, J. D. (2024). TA'LIM JARAYONIDA SUN'IY INTELEKTNI QO'LLASHNING AHAMIYATI. PEDAGOG, 7(5), 698-704.
18. Djo'rayevich, A. J. (2024). THE IMPORTANCE OF USING THE PEDAGOGICAL METHOD OF THE "INSERT" STRATEGY IN INFORMATION TECHNOLOGY PRACTICAL EXERCISES. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 425-432.
19. Ashurov, J. D. (2024). AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA JARAYONLARNI MATEMATIK MODELLASHTIRISH FANINI O 'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVGA ASOSLANGAN METODLARNING AHAMIYATI. Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal, 2(1), 72-78.
20. Ashurov, J. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA "RADIOFARMATSEVTIK PREPARATLARNING GAMMA TERAPIYADA QO 'LLANILISHI" MAVZUSINI "FIKR, SABAB, MISOL, UMUMLASHTIRISH (FSMU)" METODI YORDAMIDA YORITISH. Центральноеазиатский журнал образования и инноваций, 2(6 Part 4), 175-181.